

ZBORNİK RADOVA SA ZNANSTVENOG SKUPA

REFORMACIJA U EUROPI I NJEZINI ODJECI:
POVODOM 500. OBLJETNICE LUTHEROVIIH TEZA

NAKLADNIK:
Filozofski fakultet u Osijeku

ZA NAKLADNIKA:
Loretana Farkaš

SUNAKLADNICI:
Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje u Slavonskom Brodu
Visoko evanđeosko teološko učilište u Osijeku

GLAVNA UREDNICA:
Dubravka Božić Bogović

IZVRŠNI UREDNIK:
Luka Pejić

UREDNIŠTVO:
Stanko Andrić, Gabriela Dobsai, Peter Kuzmič, Jelena Lakuš, Mirko Lukaš, Milica Lukić, Ljubica Matek,
Sonja Novak, Željko Pavić, Luka Pejić, Ružica Pšihistal, Zoran Velagić

RECENZENTI:
Prof. dr. sc. Stjepan Damjanović, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Prof. dr. sc. Ljiljana Kolenić, Filozofski fakultet u Osijeku
Prof. dr. sc. Ivan Markešić, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Izv. prof. dr. sc. Zrinka Blažević, Filozofski fakultet u Zagrebu
Izv. prof. dr. sc. Lahorka Plejić Poje, Filozofski fakultet u Zagrebu
Doc. dr. sc. Ljubica Matek, Filozofski fakultet u Osijeku
Doc. dr. sc. Boško Pešić, Filozofski fakultet u Osijeku

LEKTURA I KOREKTURA:
Branimir Belaj
Adrian Ramabaja
Damir Sekulić
Ivana Šarić Šokčević

GRAFIČKI UREDNIK:
Krešimir Rezo

TISAK:
Krešendo, obrt za grafičke usluge

NAKLADA:
300 primjeraka

ISBN:
978-953-314-133-6 (Filozofski fakultet u Osijeku)
978-953-8102-32-5 (Hrvatski institut za povijest)
978-953-6110-23-0 (Visoko evanđeosko teološko učilište)

CIP zapis dostupan je u računalnom katalogu Gradske i sveučilišne
knjižnice Osijek pod brojem 141227077.

© Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i autori, 2019.

Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati ni na bilo koji drugi način reproducirati bez
pismenog dopuštenja nakladnika.

Zbornik je objavljen uz financijsku potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske.

REFORMACIJA U EUROPI I NJEZINI ODJECI: POVODOM 500. OBLJETNICE LUTHEROVIH TEZA

Zbornik radova sa znanstvenog skupa
održanog u Osijeku 19. i 20. listopada 2017. godine

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FILOZOFSKI FAKULTET

Osijek, 2019.

Sadržaj

Predgovor	9
DANIJEL ČASNI	
Predreformatore Jan Hus i njegova ekleziologija	11
IVO DŽINIĆ	
Erazmovo viđenje nužnosti reformi u Crkvi	27
GREGORY S. THELLMAN	
Uniting Presence: Luther and Calvin and the Command-Promise of Matthew 28:18-20	41
ENA PAVIČIĆ i TOMISLAV ZELIĆ	
Die Nachklänge der Reformation in den Lutherischen Bearbeitungen der Äsopischen Tierfabeln	57
IVA KOLIĆ	
O moralnome stanju Rimokatoličke crkve iz vizure Matije Vlačića Ilirika i njegova <i>Kataloga svjedoka istine</i>	73
MAJA ĆUTIĆ GORUP	
Svećenici glagoljaši – djelatnici i suradnici uraške tiskare: borci za narodni jezik ili protestanti?	85
TANJA KUŠTOVIĆ	
Jezik u <i>Novom testamentu</i> u odnosu na jezik u <i>Lekcionaru Bernardina Splićanina</i> i njegovo odnošenje prema srednjojezičnom razdoblju	97
MATEO ŽAGAR	
Jezik izdanja uraške tiskare u svjetlu ranonovovjekovnih koncepcija književnog jezika	117
KREŠIMIR ŠIMIĆ	
Reformacijska topika u <i>Prekmurskoj (Martjanskoj) pjesmarici</i> (1593?)	131
GORAN DEJANOVIĆ	
Problematika identiteta Zrinskih po pitanju reformacije i protureformacije na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće	151

ROBERT HOLJEVAC	
Povijesno-teološke komparacije, kontroverze i polariteti u djelima Markantuna de Dominisa. Pitanje “Mletačkog interdikta” te odnosa Crkve i Države u Dominisovim djelima	171
LJILJANA KOLENIĆ	
Jezik Divkovićeve <i>Besjeda</i>.....	189
FILIP MARTIN SVIBOVEC	
Pustiti Bogu da govori: utjecaj protestantskih načela na filozofsko-religijsku misao Blaisea Pascala	205
STANKO ANDRIĆ	
Rani protestantizam u Ugarskoj, Emberova i Lampeova <i>Historia Ecclesiae Reformatae</i> i povijesno izvješće Sámuela Pathaija	225
VERA BLAŽEVIĆ KREZIĆ i MILICA LUKIĆ	
Jezik <i>Kratke azbukvice</i> iz 1696. godine.....	253
SILVIJA ĆURAK i IRENA KRUMES	
Pogled u jezik propovijedi Đure Rapića.....	277
DUBRAVKA BOŽIĆ BOGOVIĆ	
Demografski pokazatelji u matičnoj knjizi umrlih reformirane župe Kopačevo u 18. i početkom 19. stoljeća.....	291
ZITA JUKIĆ	
Pregled reformiranih (kalvinističkih) matičnih knjiga Državnog arhiva u Osijeku.....	313
STEPHANIE JUG	
Luther und das Spiel mit der Politik in Kleists <i>Michael Kohlhaas</i>	329
SUZANA MASLAČ	
Pročišćenje religije u Hegela – prema njegovim predavanjima o <i>Filozofiji religije</i>.....	351
STANKO PEJIĆ	
Tumačenje misli Majstera Ekharta kod ranog Hajdegera	367
MARIJAN KRIVAK	
Ima li još (protestantske) etike i duha u kapitalizmu? Weber i Badiou: pitanje etičkog.....	377

SONJA NOVAK	
Die Gestalt Martin Luthers im deutschen Drama ab der zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts	385
KATARINA ŽERAVICA	
Suodnos dramskog prostora i dramskih likova u drami <i>Reformatori</i> Nedjeljka Fabrija.....	403
SERGEJ FILIPOVIĆ	
Reformacija u udžbenicima povijesti od 1918. do danas.....	419
ANTUN ŠUNDALIĆ	
Kršćanska vrijednost slobode u vremenu postmoderne.....	439
ŽELJKO PAVIĆ	
Kulturološka difuzija protestantske etike: povezanost odnosa prema radu i egalitarnog sindroma	467
DAVID KOVAČEVIĆ	
Doprinos reformacije hrvatskom identitetu	489

Predgovor

Znanstveni skup *Reformacija u Europi i njezini odjeci: povodom 500. obljetnice Lutherovih teza* održan je 19. i 20. listopada 2017. godine u Osijeku. Domaćin i glavni organizator skupa bio je Filozofski fakultet Osijek, a suorganizatori Visoko evanđeosko teološko učilište u Osijeku, Odjel za kulturologiju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje u Slavonskom Brodu.

Vjerski i društveni pokret reformacije koji je nastao kao rezultat složenih povijesnih procesa smatra se jednim od najznačajnijih događaja u teološkoj, kulturnoj i političkoj povijesti Europe, koji je utjecao na sve vidove života, a čiji učinci traju i danas. Velik broj izlagača iz Hrvatske te iz inozemstva pokazao je da je i nakon pola tisućljeća te velikog bogatstva ranijih istraživačkih rezultata, reformacija i dalje tema koja zanima i potiče na istraživanja vezana uz različite znanstvene discipline te nerijetko višedisciplinarna i interdisciplinarna istraživanja.

Tematsko bogatstvo skupa odraz je složenosti povijesnog i suvremenog fenomena reformacije te njegove recepcije. Okupljanjem istraživača iz različitih disciplina, koji su raspravljali o reformaciji te o njezinim utjecajima i odjecima u teologiji, znanosti, politici, povijesti, književnosti, jeziku, umjetnosti, ostvarena je namjera organizatora o sveobuhvatnom pristupu temi. Rezultati dijela tih istraživanja objavljeni su u ovom zborniku sa skupa, postajući tako dostupni široj javnosti.

S obzirom na to da su svi objavljeni radovi opremljeni trojezičnim sažecima, potrebno je zahvaliti studentima njemačkog jezika i književnosti Filozofskog fakulteta u Osijeku (Anita Vrhovac, Kristijan Božić, Pavo Damjanović, Adrijan Dragić, Melany Vincelj, Ana Juzbašić), kao i njihovoj mentorici doc. dr. sc. Sanji Cimer, na izrađivanju potrebnih prijevoda. Uredništvo zbornika svakako zahvaljuje i izdavaču Filozofskom fakultetu Osijek, sunakladnicima te Ministarstvu znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske jer su prepoznali važnost ove publikacije.

Urednica

dr. sc. Dubravka Božić Bogović